

| Titulació   | Tipus | Curs |
|-------------|-------|------|
| Arqueologia | OB    | 3    |

## Professor/a de contacte

Nom: Oriol Olesti Vila

Correu electrònic: oriol.olesti@uab.cat

## Equip docent

Ermengol Gassiot Ballbe

## Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

## Prerequisits

No hi ha prerequisits especials, més enllà d'haver cursat les assignatures de primer i segon del Grau d'Arqueologia, imprescindibles per comprendre la projecció territorial i social d'aquests coneixements.

## Objectius

En acabar el curs l'alumne ha de demostrar:

- Haver assolit els continguts expressats en el temari i identificar qualsevol dels seus punts en el context que li correspon.
- Tenir familiaritat amb les principals tècniques d'anàlisi de l'espai en arqueologia, tant cartogràfiques com del paleoambient.
- Ser capaç d'analitzar, processar i interpretar qualsevol mena de material addicional (textos, mapes, fotos aèries, taules, gràfics) d'acord amb els continguts del temari i situar-lo en el marc corresponent.
- Demostrar haver fet unes lectures mínimes exigides (llibres i/o capítols especialment indicats i/o articles recomanats).
- Saber identificar i distingir les diverses formes d'ocupació i explotació del territori desenvolupades per les diverses societats prehistòriques i històriques treballades en el temari.
- Haver assolit un coneixement integral i global de la matèria mitjançant l'articulació i la relació existent entre els diferents punts en què es divideix el temari.

## Resultats d'aprenentatge

1. CM16 (Competència) Aplicar les eines d'anàlisi i gestió de l'espai al disseny metodològic dels treballs d'arqueologia bàsica i aplicada.
2. CM17 (Competència) Identificar els processos de construcció dels espais socials (territori i paisatge) en el passat, reconeixent l'empremta antròpica als medis naturals, per a integrar-los a les explicacions del passat.
3. KM26 (Coneixement) Reconèixer les aportacions de l'arquitectura, la geografia, la geologia i les disciplines del paleoambient, així com els recursos SIG i els desenvolupaments informàtics de bases de dades, per a un desenvolupament integral de l'arqueologia.
4. KM27 (Coneixement) Identificar arqueològicament la plasmació a l'espai dels processos històrics i socials integrant una perspectiva espacial d'anàlisi a diverses escales, des de l'àmbit regional fins a l'intern a l'assentament.
5. SM26 (Habilitat) Analitzar les societats del passat a partir de la comprensió del patró de dispersió i ubicació espacial de les restes arqueològiques.
6. SM28 (Habilitat) Aplicar els recursos cartogràfics, lidar, SIG i de geobases de dades per a la representació i la gestió d'informació arqueològica, així com la divulgació del patrimoni.
7. SM29 (Habilitat) Utilitzar les geobases de dades i els recursos SIG en el treball de camp en arqueologia, així com en l'estudi dels materials i dels contextos arqueològics.

## Continguts

BLOC I. INTRODUCCIÓ A ALGUNES NOCIIONS TEÒRIQUES. (Docència compartida Ermengol Gassiot i Oriol Olesti)

1. La noció d'espai en les ciències socials.
2. Categories i propostes d'anàlisi de l'espai en arqueologia.
  - L'anàlisi de les àrees de captació.
  - Patrons i sistemes d'assentament.
  - Pautes de mobilitat.
3. Els paisatges Antics. Geografia i Racionalitats antigues.

BLOC II. EINES D'ANÀLISI: INTRODUCCIÓ I APLICACIÓ A CASOS PRÀCTICS. (Docència a càrrec d' Ermengol Gassiot)

1. Arqueologia, espai i territori a l'Alt Pirineu.
  - Introducció a la recerca arqueològica a la Vallferrera
  - L'arqueologia i assentament humà a zones d'alta muntanya: el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici
2. La reconstrucció de l'espai en el passat.
  - El paleoclima.
  - La paleovegetació.
3. Els Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG): principis de funcionament.
4. Construcció de bases de dades en arqueologia.
  - Bases de dades semàntiques
  - Bases de dades espacials
5. Preparació de mapes
  - Cerca i descàrrega de bases cartogràfiques
  - Elaboració de mapes temàtics
6. Bolcat de dades arqueològiques en SIG
  - Importació de punts associats a bases de dades semàntiques
  - Importació d'altres estructures associades a bases de dades espacials
7. Anàlisi

BLOC III. RESULTATS DE L'ANÀLISI: ELS PAISATGES ANTICS. (Docència a càrrec d' Oriol Olesti)

1. Els paisatges de L' Edat del Ferro. El món ibèric.
2. Els paisatges de la Grècia Antiga. Documentació Literària i epigràfica.
3. Els paisatges Grècia Antiga. Exemples.
4. Roma Antiga. Documentació. Agrimensors. Epigrafia. "Delimitar el territori".
5. Roma Antiga. La gènesi d'un model. Tipus d'Ager. "Inventariar el territori".
6. Roma. La centuriació. El model ideal.
7. Roma. Explotar els recursos: l'Agricultura. Villae i paisatge rural.

8. Roma. Explotar els recursos: regadius i gestió de l'aigua.
9. Roma. Explotar els recursos: la Minería.
10. Roma. El control estratègic del territori. Vies i fortificacions.
11. El Paisatge al final del món antic. Control territorial.
12. El paisatge al final del món antic. Explotar els recursos.

#### PRÀCTICA DE CAMP

Una part de la docència del Bloc II es durà a terme en una pràctica de camp de dos dies als Pirineus (Parc Nacional i Bosc de Virós).

## Activitats formatives i Metodologia

| Títol               | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge |
|---------------------|-------|------|--------------------------|
| Tipus: Dirigides    |       |      |                          |
| Classes teòriques   | 30    | 1,2  | KM26, SM26, SM29         |
| Practica de camp    | 10    | 0,4  | SM28, SM29               |
| Tipus: Supervisades |       |      |                          |
| Tutories            | 20    | 0,8  | SM26                     |
| Tipus: Autònomes    |       |      |                          |
| Activitats AC       | 25    | 1    | CM16, CM17, KM27         |
| Examen              | 5     | 0,2  | CM16, CM17, KM27, SM26   |

- Assistència a classes teòriques dirigides pel professor /a.
- Assistència a sessions de seminaris/pràctiques dirigides pel professor/a.
- Participació a les classes pràctiques fora de l'aula i a les activitats derivades d'aquestes.
- Lectura comprensiva de textos i interpretació de cartografies, gràfics, taules i documents arqueològics.
- Realització de ressenyes, treballs i comentaris analítics, individuals i en grup.
- Estudi personal.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè els alumnes completin les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

## Avaluació

### Activitats d'avaluació continuada

| Títol                                    | Pes  | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge |
|------------------------------------------|------|-------|------|--------------------------|
| Examen                                   | 30 % | 5     | 0,2  | CM17, KM27, SM26         |
| Ressenya d'article o articles            | 30 % | 30    | 1,2  | CM16, KM26               |
| Treballs pràctics i activitats Seminaris | 40 % | 25    | 1    | KM26, KM27, SM28, SM29   |

30% Examen. Aquest examen es realitzarà amb l'ajuda de tots els materials que l'estudiant vulgui

portar a l'aula (apunts, articles, etc.).

30 % Ressenyes i treballs escrits.

30 % Treballs pràctics i activitats realitzades als Seminaris.

10 % Participació a classe.

Es reavaluaran les activitats d'avaluació entregades en els terminis establerts pel professor/a de l'assignatura; en cap cas es podrà presentar un exercici per primera vegada durant el període de reavaluació. La participació, assistència i progressió no es reavaluen.

Es considerarà un alumne com a "no presentat" si ha lliurat menys del 60% de les evidències avaluables.

L'alumne que s'aculli a l'Avaluació única haurà d'entregar el mateix nombre d'activitats, excepte la que correspon a la sortida de camp.

## Bibliografia

Bibliografia comentada:

És molt convenient que els estudiants utilitzin la bibliografia com un instrument a l'abast per assolir un coneixement global dels continguts i ser capaços de plantejar i desenvolupar qualsevol tema o apartat d'ampliació. A banda del llistat adjunt, a l'aula s'aniran recomenat lectures complementàries durant el transcurs de la docència.

Amado, X. (1997). "La aplicación del GPS a la arqueología". *Trabajos de Prehistoria*, 54(1): 155-165.

Ariño, E., Gurt, J.M., Palet, J.M. (2003), *El pasado presente. Arqueología de los paisajes en la Hispania Romana*, Barcelona 2003.

Augé, O.; Gassiot, E.; Pélachs, A. (2012). "La producció de ferro a la protohistòria i època romana al Pallars Sobirà. L'exemple del Bosc de Virós a la Vall Ferrera". A DD. AA. *Boscos de Ferro. Actes de les Primeres Jornades de Recerca i Desenvolupament de la Vall Ferrera*. Tremp: Garsineu. Pp. 9 -40.

Baena, J.; Blasco, C.; Quesada, F. (eds.) (1997). *Los SIG y el Análisis espacial en Arqueología*. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.

Berger, J. F. (dir). (2005). *Temps et espaces de l'homme et société : analyses et modèles spatiaux en archéologie : actes des rencontres*, 21-23 octobre 2004. Antibes : APDCA.

Binford, L. W. (1982). "The Archaeology of Place". *Journal of Anthropological Archaeology* 1, 5-31.

Chouquer, G.-Favory, F. (1991), *Les paysages de l'antiquité. Terres et cadastres de l'Occident romain*, Paris.

Chouquer, G.-Favory, F. (2001), *L'arpentage romain*, Ed. Errance, Paris.

Clavel-Lévêque, M. (Ed.) (2000), *Atlas Historique des Cadastres d'Europe I*, Bruselas.

Clavel-Lévêque, M., Orejas, A., (Ed.) (2002), *Atlas Historique des Cadastres d'Europe II*, Luxemburg.

Conolly, J. i Lake, M. (2009). *Sistemas de información geográfica aplicados a la arqueología*. Barcelona: Bellaterra arqueología.

Criado, F. (1999). *Del terreno al espacio planteamientos y perspectivas para la arqueología del paisaje*.

Santiago de Compostela : Grupo de Investigación en Arqueología del Paisaje. Universidade de Santiago de Compostela

Davidson, I.; Bailey, G. N. (1984). "Los yacimientos, sus territorios de explotación y la topografía". *Boletín del Museo Arqueológico Nacional*, 2(1): 25-43.

Ejarque, A.; Miras, Y.; Riera, S.; Palet, J.M.; Orengo, H.A. (2010). "Testing microregional variability in the Holocene shaping of high mountain cultural landscapes: a palaeoenvironmental case-study in the Eastern Pyrenees". *Journal of Archaeological Science*, 37, 1468-1479

Fairclough, G., Moller, P.G. (2008), *Landscape as Heritage. The management and protection of Landscape in Europe*, Action Cost A27. Berna.

García Luján, L. (2005). *Introducción al Reconocimiento y Análisis Arqueológico del Territorio*. Barcelona: Ariel.

Gassiot, E., Rodríguez Antón, D., Pélachs, A., Bal, M.C., Garcia, V., Julià, R., Pérez, R., Mazzucco, N. (2014). "La alta montaña durante la Prehistoria: 10 años de investigación en el Pirineo catalán occidental". *Trabajos de Prehistoria*, 71(2): 262-282.

Gassiot, E., Clemente, I., Mazzucco, N., Garcia, D.; Obea, L., Rodríguez Antón, D. (2016). "Surface surveying in high mountain areas, is it possible? Some methodological considerations". *Quaternary International*, 402: 35-45.

Grau, I. (ed) (2006). *La Aplicación de los SIG en la arqueología del paisaje*. San Vicente del Raspeig, Universidad de Alicante

Howard, P. (2006). *Archaeological surveying and mapping: recording and depicting the landscape*. New York: Routledge.

Jarman, M. R.; Vita-Finzi, C.; Higgs, E. S. (1972). "Site catchment analysis in archaeology". A: Ucko, P.; Tringham, T.; Dimbleby, C. (eds.). *Man, Settlement and Urbanism*. Londres: Duckworth, pp. 61-66.

Le Couédic M. (2012). Modéliser les pratiques pastorales d'altitude dans la longue durée, *Cybergéo: European Journal of Geography, Systèmes, Modélisation, Géostatistique* [en ligne], <http://cybergeo.revues.org/25123>

Lock, G.; Molyneux, B. L. (eds) (2006). *Confronting scale in archaeology : issues of theory and practice*. New York : Springer.

López, P. (1994), *Laeconomía política de los romanos. La ciudad romana ideal. El territorio*. Santiago de Compostela.

Ñaco, T., Olesti, O., Prieto, A. (eds.) (2000). *Anàlisis paleoambientals i estudi del territori*, Barcelona.

Olesti, O. (2014), *Paisajes de la Hispania Romana: la explotación de los territorios del Imperio*. Ed. DStoria (hi ha 4 exemplars a la biblioteca UAB).

Orejas, A. (1991). "Arqueología del paisaje: historia, problemas y perspectivas". *Archivo español de arqueología*, Vol. 64, Nº 163-164: 191-230.

Orejas, A. (1995). "Arqueología del paisaje: de la reflexión a la planificación". *Archivo español de arqueología*, Vol. 68, Nº 171-172: 215-224.

Orejas, A. (1998). "El estudio del paisaje: visiones desde la arqueología". *Arqueología espacial*. Nº 19-20: 9-20.

Orejas, A. (2006), *Arqueología de los paisajes agrarios e historia rural*. *Arqueología espacial*, Nº 26: 7-19.

Orejas, A. Mattingly, D., Clavel-Léveque, M. (2009). *From present to past through landscape*, Action Cost A27. Madrid.

Pasquinucci, M.; Trement, F. (eds.) (2000). *Non-destructive techniques applied to landscape archaeology*. Oxford: Oxbow.

Pleiner, R. (2000): *Iron in Archaeology. The European Bloomery Smelters*, Praha: Archeologický Ústav Av Cr.

Santos, M. (2000). *La naturaleza del espacio*. Barcelona: Ariel.

Soriano, J. M.; Mendizábal, E.; Pélachs, A., Pérez, R.; Gassiot, E. (2010). "Per què el paisatge és com és?". *Portarró* 27: 4- 7.

Vita-Finzi, C.; Higgs, E. S. (1970). "Prehistoric economy in the Mount Carmel area of Palestine: site catchment analysis". *Proceedings of the prehistoric Society*, 36: 1-37.

## Programari

Word, Pwpt., QGIS.

## Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre de 2025. A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

| Nom                       | Grup | Idioma | Semestre            | Torn      |
|---------------------------|------|--------|---------------------|-----------|
| (PAUL) Pràctiques d'aula  | 1    | Català | primer quadrimestre | matí-mixt |
| (PCAM) Pràctiques de camp | 11   | Català | primer quadrimestre | matí-mixt |
| (PCAM) Pràctiques de camp | 12   | Català | primer quadrimestre | matí-mixt |
| (TE) Teoria               | 1    | Català | primer quadrimestre | matí-mixt |